

บทที่ 2

ประวัติการเผยแพร่คริสต์ศาสนาในภาคตะวันออก

สังฆนายก ฉองบับติสต์ ปาลเลกัวซ์ เป็นผู้ดำเนินการเผยแพร่คริสต์ศาสนาโรมันคาทอลิก ได้เดินทางสำรวจและเผยแพร่ศาสนาในลุ่มน้ำบางปะกง ได้บันทึกสภาพภูมิประเทศ สภาพบ้านเรือน วิถีชีวิตและอาชีพของคนไทยในท้องถิ่นอย่างละเอียด เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ

2.1 ประวัติและผลงานของสังฆนายก ฉองบับติสต์ ปาลเลกัวซ์

สังฆนายก ฉองบับติสต์ ปาลเลกัวซ์ (Jean-Baptiste Pallégoix) เกิดเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2348 ที่เมืองโกตดอร์ (Coté d'Or) ประเทศฝรั่งเศส ท่านบวชเมื่ออายุ 23 ปี ที่คณะมิสซังต่างประเทศในกรุงปารีส (MissionnaireEtranger de Paris)ท่านได้ออกเดินทางจากกรุงปารีส เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2371 เพื่อเผยแพร่คริสต์ศาสนา และได้เดินทางมาถึงสยาม เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2372 ต่อมาในพ.ศ. 2381 ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ช่วยสังฆนายกประจำมิสซังสยาม ในสมัยต้นรัชกาลที่ 3 และต่อมา ท่านได้รับแต่งตั้งให้เป็นสังฆนายกประจำมิสซังสยามตะวันออก ในพ.ศ. 2384

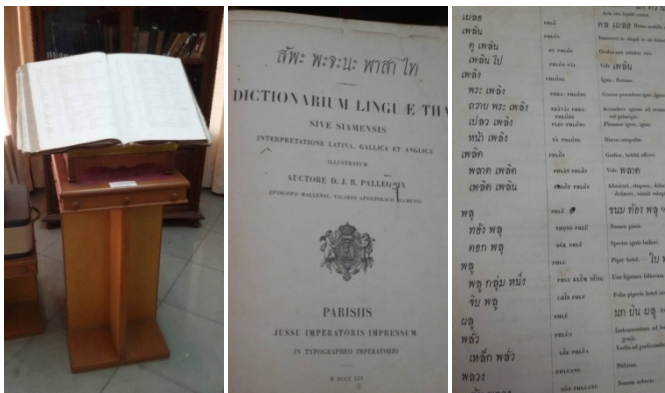

ที่มา: https://en.wikipedia.org/wiki/Jean-Baptiste_Pallégoix

ภาพที่ 2.1-1 สังฆนายก ฉองบับติสต์ ปาลเลกัวซ์(Jean-Baptiste Pallégoix)

สังฆนายกปาลเลกัวซ์ เป็นผู้สนใจวิชาการต่าง ๆ เป็นผู้ศึกษา ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี ภาษา ของสยาม เป็นผู้จัดตั้ง โรงพิมพ์ที่โบสถ์คอนเซชันชั้น โดยจัดพิมพ์หนังสือสวดมนต์ ใน พ.ศ. 2397 ท่าน ได้เดินทางกลับประเทศฝรั่งเศส และได้นำพระราชสาส์นจากพระบาทสมเด็จพระ จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถวายแด่สมเด็จพระสันตะปาปาปิอุส ที่ 9 และยังได้ จัดพิมพ์หนังสือ 3 เล่ม คือ

- 1) พจนานุกรม 4 ภาษา คือ ภาษาสยาม ลาติน ฝรั่งเศส และอังกฤษ
- 2) หนังสือเล่าเรื่องกรุงสยาม (Description du Royaume Thaï ou Siam)
- 3) ไวยากรณ์ภาษาไทย

ภาพที่ 2.1-2 พจนานุกรม 4 ภาษา

ระหว่างที่ท่านพำนักในประเทศฝรั่งเศส ท่านได้เข้าเฝ้าพระเจ้า โปเลียนและกราบทูลให้ประเทศฝรั่งเศสสร้างสัมพันธกับประเทศสยาม เมื่อ ท่านเดินทางกลับสยาม ในพ.ศ. 2399 ท่านได้นำพระราชสาส์นของพระ สันตะปาปาปิอุสที่ 9 มาถวายแด่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวด้วย ต่อมา พระเจ้าโปเลียนที่ 3 ส่งราชทูตมองตีแย (De Montigny) มายังสยาม และได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2399 โดยจัดให้มีขบวนแห่อัญเชิญ พระบรมฉายาลักษณ์พระเจ้า

นโปเลียน มาทางเรือ และมีการยิงสลุตปืนใหญ่ต้อนรับอย่างสมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งตรัสแสดงความยินดี ที่ฝรั่งเศสส่งราชทูตมายังสยาม หลังจากที่ว่างเว้นไปนาน ตั้งแต่สมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ที่ส่งราชทูต เซอวาลิเอร์เดอโชมงต์ (Chevalier de Chaumont) มายังกรุงศรีอยุธยา ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

ในวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2399 ได้มีการลงนามสนธิสัญญาระหว่างสยามกับประเทศฝรั่งเศส โดยสยามเปิดโอกาสให้ฝรั่งเศสมีสิทธิทางการค้า เช่นเดียวกับ ประเทศอื่น ๆ ที่สยามได้ลงนามไปแล้ว และยังอนุญาตให้ฝรั่งเศสสามารถเผยแพร่คริสต์ศาสนาได้ ดังมีข้อความ ดังนี้

มาตรา 3

“คนฝรั่งเศสสามารถปฏิบัติภารกิจทางศาสนาอย่างเปิดเผย และมีเสรีภาพในดินแดนทั้งหมดของราชอาณาจักรสยาม....”

“คณะมิชชันนารีฝรั่งเศส สามารถเผยแพร่ศาสนา และสั่งสอนได้ สร้างโบสถ์ บ้านเณร หรือโรงเรียน และอาคารอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับศาสนาที่ได้ก่ได้ในดินแดนของราชอาณาจักรสยาม โดยปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศ....”

ต่อมาใน พ.ศ. 2404 คณะทูตจากสยาม นำโดยหม่อมราโชทัย ได้อัญเชิญพระราชสาส์นและเครื่องบรรณาการจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถวายแด่พระเจ้านโปเลียนที่ 3 โดยมีการวาดภาพการเข้าเฝ้านี้ พระราชวังแวร์ซายส์ (Versailles) โดยจิตรกรชื่อ Gérôme

เมื่อส่งหมายยก ฌองบับติสต์ ปาลเลกัวซ์ ถึงแก่มรณภาพ มีการจัดพิธีศพที่โบสถ์อัสสัมชัญ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว ได้จัดให้มีขบวนแห่ทางเรืออัญเชิญพระศพไปตามแม่น้ำเจ้าพระยา ในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2404 มีการยิงสลุตปืนใหญ่อันเป็นการถวายพระเกียรติแก่ท่าน

2.2 การเดินทางเพื่อเผยแพร่ศาสนาในภาคตะวันออก

ในระหว่างที่สังฆนายก ฉลองบัตติสดี ปาลเลกัวัช เผยแพร่ศาสนาในสยามช่วงแรกใน พ.ศ. 2372 – 2397 ท่านได้เขียนบันทึกจากการเดินทางผ่านเข้ามาในภาคตะวันออกของสยาม ผ่านบางปลาสร้อย จันทบุรี แبدริ้ว โกรายก (นครนายก) เป็นข้อเขียนบรรยายในเชิงภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อ ผู้คนที่อาศัยในพื้นที่ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (ม.ปาลเลกัวัช, สันต์ ท.โกบลบุตร, 2552)

“...ในวันที่สามของการเดินเรือของเรา เรามองเห็นสิ่งโตตัวมหึมาแต่ไกล อันเป็นลักษณะปากน้ำจันทบุรี เป็นสิ่งมหัศจรรย์ทางธรรมชาติน่าสังเกตนัก มันมีลักษณะเหมือนสิ่งโตหมอบทุกประการ ตลอดหัว แฉกคอก ปาก ลูกตา และหูก็มีให้เห็นครบถ้วน แต่เมื่อเข้าไปใกล้ๆ ภาพนั้นจะแปรไปทุกที จนกระทั่งเห็นเป็นก้อนหินไม่เป็นรูปเป็นร่างอะไรก้อนหนึ่งเท่านั้น

เมื่อได้ผ่านด่านภาษีและป้อมเข้าไปในปากน้ำแล้ว เราก็เล่นทวนน้ำเข้าไปในลำแม่น้ำ ไม่มีสิ่งไรน่าสังเกตนัก นอกจากต้นไม้แปลกพรรณหนึ่งซึ่งขึ้นอยู่ทั้งสองฝั่งแม่น้ำ รากของมันแหลมเป็นรูปส้อมแทงขึ้นเหนือพื้นดิน ดูเป็นสามขาขนาดสูงพอใช้และทำหน้าที่พยุงลำต้นไว้ เราเรียกว่า โกงกาง

วันนั้นเป็นวันเสาร์ตอนค่ำ เรือของพวกคริสตังญวนที่กลับจากหาปลา มาพบกับเรือของเราเข้า เลยจอดชุมนุมกันอยู่สัก 20 ลำ เห็นจะได้ ครั้นเข้าวันอาทิตย์แต่รุ่งอรุณ เรือเหล่านี้ก็ออกไปเรียงลำกันข้างหน้าเป็นทิว จุงเรือของเราไป พายพลางร้องเพลงเข้าจังหวะไปพลาง แล้วก็มีพวกนักดนตรีมาเข้าสมทบขบวนแห่อีก เราจึงไปถึงจันทบุรีอย่างมโหฬารด้วยประการฉะนี้ มีเสียงระฆังและกลองตีต้อนรับ พวกคริสตังมีอยู่ที่นี่ราว 1,000 คน

จันทบุรีเป็นเมืองเล็กๆ มีราษฎรอยู่ราวสัก 6,000 คน เป็นคนไทย ญวนและจีน มีตลาด โรงต้มกลั่นสุราและวัดหลายวัด มีการต่อเรือทุกขนาด เนื่องด้วยสามารถนำไม้จากป่าในภูเขามาได้สะดวกในฤดูน้ำหลาก สินค้าขาเข้ามีมาโดยสำเภาจีนประมาณ 12 ลำ ซึ่งนำสินค้าจากเมืองจีนมาขายทุกปี

สินค้าขายออกนั้นมีปริมาณมากกว่า โภคผลที่สำคัญคือ พริกไทย กระวาน รง ที่มาจากประเทศกัมพูชา ไม้กฤษณา หนังสัตว์ งาช้าง น้ำตาล ชีผึ้ง ยาสูบ ปลาเค็ม ฯลฯ

ราษฎรชาวจังหวัดจันทบุรีทั้งหมดแทบจะกล่าวได้ว่าประกอบการ กลิกรรทุกอย่างเดียว โภคผลนอกจากที่กล่าวมาข้างต้นนี้แล้ว ก็ยังมีถั่วลิสงอันมี ฝักอยู่ในดินติดอยู่กับรากเป็นพรวน เอามาใช้ทำขนมและทึบ เป็นน้ำมัน มันเทศ มันหูลือหลายชนิด มะพร้าว หมากรุก ทุเรียน เงาะ มะม่วง และกาแฟ ชนิดหลังนี้รับสั่งให้ปลูกโดยพระเจ้าแผ่นดิน และก็ได้รับผลดี ข้าพเจ้าได้ดื่ม กาแฟรสดีที่จวนท่านเจ้าเมือง มีผลไม้อีกหลายชนิดที่กินติดนัก เกิดขึ้นตาม ธรรมชาติในป่าเอง ข้าพเจ้าขอออกชื่ออย่างเดียวกันเท่านั้นคือ กระบก เป็นผล อามันต์ป่ารสดีมาก ต้นใหญ่และมีผลดก...”

ในสมัยรัชกาลที่ 2 เป็นต้นมา ราชอาณาจักรสยามมีการเปิดการค้า เสรีกับชาติต่างๆ จึงทำให้มีการเดินเรือในน่านน้ำอ่าวไทยมากขึ้น ดังนั้นเมือง บางปลาสร้อยจึงเป็นเมืองท่า เรือต่างๆ แวะพักในเส้นทางติดต่อกับลุ่มน้ำบาง ปะกงและแม่น้ำเจ้าพระยา และเป็นที่รู้จักของชาวตะวันตกมากขึ้น อีกทั้ง คณะมิชชันนารีฝรั่งเศสได้เริ่มเผยแพร่คริสต์ศาสนาในชุมชนต่างๆ ผอบบั ติสต์ ปาลเลกัวซ์ (Jean-Baptiste Pallegoix) สังฆนายก คณะมิสซัง โรมันคาทอลิกประจำราชอาณาจักรสยามได้เดินทางโดยเรือจากเมืองจันทบุรี มายังเมืองบางปลาสร้อยใน พ.ศ. 2351 ได้บันทึกเกี่ยวกับเมืองนี้ว่า (ม.ปาลเลกัวซ์, สันต์ ท.โกบลบุตร, 2552)

“...ตอนข้ากลับจากจันทบุรี ข้าพเจ้าได้แวะขึ้นที่บางปลาสร้อย เมืองนี้ตั้งอยู่ชายเนินในอ่าว อันมีปลาชุกชุม ฉะนั้นการจับปลาจึงทำกันได้มา กออย่างไม่น่าเชื่อทีเดียว เมื่อผ่านเข้าไปในตลาด จะเห็นแต่ปลาชนิดต่างๆ กอง ใหญ่ๆ และด้วยเงินเพียงเฟื้อง (ราว 7 ชูส์) เพียง ข้าพเจ้าอาจซื้อปลาเลี้ยงคน ที่ไปด้วยกันได้ตั้ง 15 คน พลเมืองทั้งไทยจีนรวมกัน 6,000 คน เป็นพ่อค้าและ ชาวประมง จังหวัดนี้มีการเพาะปลูกอันอุดมสมบูรณ์มาก มีข้าว น้ำตาล ยาสูบ

ชนิดดี ผลไม้และผักนอกนันท มีนาเกลือและเปลือกหอยอย่างไม่รู้หมดสิ้น ซึ่งพวกคนจีนนำเอาไปผลิตเป็นปูนขาว

หลังจากที่ได้เยี่ยมพวกคริสตัง ซึ่งกระจัดกระจายกันอยู่ตามไร่ยาสูบ และไร่อ้อยแล้ว ข้าพเจ้าก็ลงเรือพายล่ายาวและบางเบาเข้าไปในแม่น้ำบางปะกง...

ในพ.ศ. 2381 บาทหลวงปาลเลกัวซ์(Pallégoux) สังฆนายก คณะมิสซังโรมันคาทอลิกประจำสยามได้เดินทางเข้ามาในแม่น้ำบางปะกง บรรยายพื้นที่จากเมืองบางปลาสร้อย (ชลบุรี) ถึงเมืองฉะเชิงเทราในบันทึกการเดินทางดังนี้

“...หลังจากที่ได้เยี่ยมพวกคริสตังซึ่งกระจัดกระจายกันอยู่ตามไร่ยาสูบ ไร่อ้อยแล้ว ข้าพเจ้าก็ลงเรือพายล่ายาวและเบาเข้าไปในแม่น้ำบางปะกง ต้องทวนน้ำขึ้นไปราว 12 ลิเออ จนถึงเมืองแปดริ้ว ที่นี้มีกำแพงเชิงเทียน อันภายในเป็นที่ตั้งจวนเจ้าเมือง ส่วนราษฎรนั้นอยู่เรียงรายกันไปทั้งสองฟากแม่น้ำ มีพลเมืองทั้งสิ้นราว 10,000 คน ทั้งจังหวัดเป็นที่ราบใหญ่ อุดมไปด้วยนาข้าว สวนผลไม้และไร่อ้อย มีโรงหีบอ้อยไม่ต่ำกว่า 20 โรง ซึ่งเป็นของคนจีน...”

การตั้งโรงหีบอ้อยจำนวนมากโดยชาวจีนที่เมืองฉะเชิงเทราในสมัยรัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 4 เป็นการผลิตน้ำตาลเพื่อส่งออก

สังฆราชปาลเลกัวซ์ ซึ่งเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรสยามระหว่าง พ.ศ. 2372-2396 ในสมัยรัชกาลที่ 3 ได้เขียนบันทึกการเดินทางผ่านเข้าไปในเมืองนครนายก ซึ่งสมัยนั้นท่านเรียกว่า “โครายก” ดังนี้ (ม.ปาลเลกัวซ์, สันต์ ท.โกบลบุตร, 2552)

“...เราเดินทางต่อไปถึงโครายก (Korajok) เมืองนี้มีพลเมืองอยู่ราว 5,000 คน ตั้งอยู่ตีนเขาสูง บนแม่น้ำบางสายหนึ่ง ซึ่งเดินทางเรือต่อไปได้อีก 2 วัน พลเมืองส่วนมากเป็นลาว อีกส่วนหนึ่งเป็นคนไทย ทำนาและหาของป่า

เพื่อนำไปจำหน่ายยังบางกอก ข้าพเจ้าได้ไปที่นั่นเพื่อลองหยั่งเสียงดูว่า จะมีผู้ใดสนใจการเข้ารีตหรือไม่...”

2.3 การจัดตั้งวัดเซนต์ปอล

บาทหลวงอเล็กซิส เปอ็อง (Alexis Péan) ได้เข้ามาเป็นเจ้าของาวาสวัดเซนต์ปอลใน พ.ศ. 2408 ในขณะนั้นวัดเซนต์ปอลตั้งอยู่ทางตะวันตกของแม่น้ำบางปะกง อาคารวัดยังสร้างด้วยไม้ มีขนาดเล็ก สภาพไม่มั่นคง ท่านจึงได้เขียนจดหมายขอความช่วยเหลือเป็นเงินบริจาคในการสร้างวัดแห่งใหม่จากสังฆมณฑลลาวัล (Laval) ในประเทศฝรั่งเศส (ประทุมรัตน์ วงศ์ดนตรี, 2542) ดังนี้

“...นอกจากนี้นับแต่ข้าพเจ้ามาปกครองท้องที่นี้ (มากกว่า 3 ปี มาแล้ว) แต่ละปีข้าพเจ้าสามารถโปรดศีลล้างบาปพวกคาทอลิกใหม่ได้ประมาณ 100 คน และสำหรับอนาคตที่ค่อนข้างห่างไกลนั้น ข้าพเจ้าเริ่มมองเห็นว่าการเก็บเกี่ยวซึ่งพระผู้เป็นเจ้าให้ความช่วยเหลืออยู่นั้น จะอุดมสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นอีก แต่...แต่ยังไม่มีการสร้างโบสถ์เลย เนื่องจากเราไม่อาจเรียกกระต้อมเล็กๆ เก่าๆ ซึ่งสร้างเมื่อ 2-3 ปีมาแล้วว่าโบสถ์ได้ และกระต้อมนี้ซึ่งนับวันจะยิ่งพังทลายลง ถ้าเราไม่สะกดใจไว้จะทำให้ชาวคาทอลิกโกรธแค้นที่ต้องมองดูบ้านทรุดโทรมของเราตั้งอยู่ระหว่างวัดสวยงามเป็นเลิศ 2 แห่งด้วยความอับอาย รววกกับว่าเป็นสิ่งท้าทายที่ถาวรระหว่างความผิดพลาดและความจริง

เราจำเป็นต้องมีโบสถ์อันสวยงามสักแห่งหนึ่งซึ่งจะเป็นเสมือนการประกาศศาสนาอันศักดิ์สิทธิ์ของเราอย่างต่อเนื่อง และจะเป็นสิ่งที่ดึงดูดพวกนอศาสนาที่มีจิตใจเด็กๆ ด้วย แต่ในการสร้างโบสถ์สวยงามนั้นจำเป็นต้องใช้เงินจำนวนมาก และเงินนั้น ข้าพเจ้า บาทหลวงของข้าพเจ้า และพวกคาทอลิกใหม่ จำนวน 600-700 คนไม่มี

ดังนั้นข้าพเจ้าจึงมาจากแดนไกลเพื่อขอความช่วยเหลือจากท่าน โดยไม่มียศตำแหน่งอื่นใดนอกจากตำแหน่งมิชชันนารีผู้ยากจน ลูกน้อง

ของสังฆมณฑลลาวาล โอ้! ข้าพเจ้าไม่อาจบอกกับท่านได้ว่าข้าพเจ้าลืมนึกไปมากเพียงใดก่อนตัดสินใจกระทำสิ่งนี้ อาจจะเป็นการรบกวนท่านมากเกินไป ข้าพเจ้ารู้ถึงความต้องการและภาระทั้งหมด ท่านทั้งหมดและการช่วยเหลือคนยากจนอันเกิดจากความเอื้อเฟื้อของพวกท่านดีเกินไป แต่ผู้แทนพระสันตะปาปาของข้าพเจ้าสนับสนุนให้ข้าพเจ้าส่งจดหมายถึง ฯพณฯ และทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจดียิ่งขึ้นว่า ฯพณฯ จะไม่ชุ่นเคืองกับการกระทำของข้าพเจ้า และในที่สุดข้าพเจ้าก็ตัดสินใจเขียนจดหมายฉบับนี้ด้วยความวางใจ พระสังฆราชแห่งดาโซท์ (d'A-zoth) พุดกับข้าพเจ้าว่า พระสังฆราชของท่านมีภาระต้องช่วยเหลือคนยากจน แต่นั่นเป็นเพียงความพยายามเล็กน้อยอีกอย่างหนึ่งเท่านั้น จงขอร้อง ฯพณฯ ได้โปรดให้การสนับสนุนการเรียไโรเงินซึ่งท่านได้ส่งไป แล้วก็พูดคำสั้นๆ กำชับไปอีกเล็กน้อย และเงินจะกระหน่ำลงมามากมาย พวกเขาจะพากันไปพบท่านที่บ้านเณรของมิสซังต่างประเทศ ถนนบัค (Bac) หรือปฏิเสธคำขอของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าต้องขออภัยล่วงหน้าสำหรับจดหมายฉบับนี้ที่ยาวเกินไป”

ความใจกว้างของศาสนิกชนแห่งลาวาลนั้นมีมากมาย แต่เมื่อความช่วยเหลือของพวกเขามาถึงยังประเทศสยาม ผู้ที่สืบตำแหน่งแทนบาทหลวงเปยองในเขตสังฆมณฑลแปดริ้วได้ใช้เงินจำนวนนั้นสร้างโบสถ์ ซึ่งบาทหลวงอันเป็นที่รักของเราเคยฝันไว้ ตัวท่านเองเคยเป็นอธิการบ้านเณรของมิสซังต่างประเทศซึ่งเป็นตำแหน่งที่ที่ประชุมอธิการและคณะมิชชันนารีในประเทศสยาม พม่า และคาบสมุทรมะละกาให้ความไว้วางใจ...”

เมื่อบาทหลวงเปยอง อเล็กซิส (Péan Alexis) ได้รับเงินบริจาคจากคริสตชนที่เมืองลาวาล (Laval) ประเทศฝรั่งเศสเพื่อซื้อที่ดินสร้างวัด และในสมัยรัชกาลที่ 5 บาทหลวงอันตน ชมิตต์ (Schmidt-Francois Joseph, พ.ศ. 2409-2447) ได้ก่อสร้างโบสถ์เก่าด้วยการก่ออิฐถือปูนสำเร็จ ใน พ.ศ. 2416 (ภาพที่ 2.3-1) และต่อมาภายหลังมีการสร้างอาคารอื่นๆเพิ่มเติม ได้แก่ บ้านพักบาทหลวง หอระฆัง วัดน้อย (Chapel) บ้านพักภคินี โรงเรียน ยุ่งข้าว

และสุสาน เมื่อโบสถ์หลังเก่าอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม จึงมีการเรียรายเงินเพื่อสร้างโบสถ์หลังใหม่สำเร็จใน พ.ศ. 2515 และมีการก่อสร้างองค์ประกอบอื่นๆ ได้แก่ อนุสาวรีย์นักบุญเปาโล ถ้ำแม่พระ และมีที่อยู่อาศัยของคริสตชนอยู่รอบวัด นอกจากนี้วัดเซนต์ปอลยังมีองค์ประกอบของชุมชน ได้แก่ บ่อน้ำสาธารณะของวัด ระบบสวนผสมยกร่อง ซึ่งมีมะพร้าวและหมากเป็นไม้หลัก และยังคงมีพืชพรรณธรรมชาติที่ขึ้นในพื้นที่น้ำกร่อย ได้แก่ ต้นโกงกาง ลำพู จาก หนองปลาหมอ ฯลฯ ในอดีตบริเวณหน้าชุมชนวัดเซนต์ปอล มีตลาดท้องถิ่น หรือตลาดน้ำที่ริมฝั่งแม่น้ำบางปะกง ประกอบด้วยเรือนแพ และเรือค้าขายจำนวนมาก ที่มีสินค้าและของทะเลมาค้าขายกันอย่างคึกคัก ตลาดท้องถิ่นได้หมดไปเมื่อมีการใช้รถยนต์และการใช้ถนนอย่างแพร่หลายหลัง พ.ศ. 2515 เป็นต้นมา

ภาพที่ 2.3-1 โบสถ์หลังเก่าของวัดเซนต์ปอล

ชาวชุมชนวัดเซนต์ปอลซึ่งประกอบด้วย บาทหลวง ภคินี และ คริสตชนในวัยต่างๆ ล้วนมีความรักในคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของชุมชน นับเป็นชุมชนที่สามารถอนุรักษ์สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม และภูมิวัฒนธรรมของชุมชนคาทอลิกที่ทรงคุณค่าและมีอัตลักษณ์ที่หาได้ยากในประเทศไทย

นอกจากนี้ชุมชนวัดเขนตปอลยังเป็นชุมชนสวนयर่องที่ปลูกไม้ผล จำพวกหมวก มะพร้าว มะม่วง มะกรูด มะนาว ชะพลู ฯลฯ

นอกจากนี้ยังมีชุมชนคริสต์อื่นๆ ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ที่เกิดจากการเผยแพร่ศาสนาของบาทหลวงอันตน ซมิตต์ เช่น ที่เมืองบางคล้า เมืองพนมสารคาม (ท่าเกวียน) รวมทั้งชุมชนคริสต์เกิดขึ้นใหม่ที่บ้านสระไม้แดง ตำบลคู้ยายหมี อำเภอสนามชัยเขต ซึ่งอพยพมาจากบ้านห้วยสะอาด ตำบลศรีชมพู อำเภอลือชัย จังหวัดหนองคาย ใน พ.ศ. 2518 แล้วสร้างวัดนักบุญอันนาเพื่อประกอบพิธีกรรม

ชุมชนชาวคาทอลิกในจังหวัดนครนายก เกิดจากการอพยพของกลุ่มคนลาวเข้ามาตั้งถิ่นฐานและเป็นชุมชนที่เกิดจากการเผยแพร่คริสต์ศาสนาของบาทหลวงอันตน ซมิตต์ ตั้งแต่ พ.ศ.2419 เช่น ที่นครนายกและบ้านเล่า Anguste Pavie ได้บันทึกการเดินทางเยี่ยมชุมชนชาวคาทอลิกบ้านเล่า (วัดพระคริสต์ประจักษ์) ใน พ.ศ.2427 นอกจากนี้ยังมีวัดอื่นๆ เช่น วัดหัวไผ่ (ภาพที่ 2.3-2) วัดพระนางมารีอาปฏิสนธินิรมล อำเภอองครักษ์ วัดนักบุญเปาโล อำเภอบ้านนา วัดนักบุญยอแซฟอุปถัมภ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

ชุมชนชาวคริสต์โรมันคาทอลิกในจังหวัดปราจีนบุรี ได้แก่ กลุ่มไทยเชื้อสายลาวที่อพยพจากจังหวัดชลบุรีมาตั้งหลักแหล่งที่บ้านโคกวัด ตำบลโคกปีบ อำเภอศรีมโหสถ แล้วสร้างวัดอารักขเทวดา นอกจากนี้ยังมีวัดคริสต์ในอำเภออื่นๆ เช่น วัดอัครเทวดามีคาแอล และวัดแม่พระที่พึ่งคริสต์ อำเภوپราจีนบุรี และวัดมารีสมภพ ตำบลเมืองเก่า อำเภอกบินทร์บุรี

ภาพที่ 2.3-2 วัดหัวไผ่หลังแรกสร้างด้วยไม้

